

BÖLÜM 2

TRANSSEKSÜEL HASTALARDA ANESTEZİ YÖNETİMİ

Ali AKDOĞAN¹
Kıvanç ÖNCÜ²

GİRİŞ

Transseksüel bireyler, cinsiyet kimlikleri doğumda kendilerine belirlenen cinsiyetle uyumsuz ve farklı olan kişilerdir. Son araştırmalara göre, dünya çapında yaklaşık olarak 25 milyon kişi (% 0,5 - % 1,3) transseksüel olarak tanımlanmıştır (1,2).

Transseksüel kişi sayısı ve farkındalığının gün geçtikçe artmasıyla birlikte, yaygın olarak yapılan ameliyatların yanı sıra transseksüel bireylerin kendilerini fiziksel ve zihinsel olarak cinsiyet kimlikleriyle uyumlu hale getirmek için uygulanan çeşitli tedaviler ve ameliyat sayıları da artmaktadır. Bu doğrultuda erkek cinsiyetten kadın cinsiyete geçiş ameliyatları arasında, augmentasyon mamoplasti (en sık ameliyat), vajinoplasti, klitoroplasti, vulvoplasti yoluyla erkek cinsel organının çıkarılması ve kadın genital yapısının oluşturulması, non-genital meme dışı ameliyatlar (tiroid kıkırdak küçültme, ses inceltme prosedürleri); kadın cinsiyetten erkek cinsiyete geçiş ameliyatları arasında da bilateral mastektomi, skrotoplasti ve testikuler protez implantasyonu gibi operasyonlar sayılabilir (3).

Transseksüel bireylerin aldıkları tedaviler ve yapılan müdahalelerin tümü perioperatif dönemde hastanın klinik değerlendirmesini etkileyebilir. Bu yüzden anestezi öncesinde ayrıntılı, hassas ve özgün bir anestezi değerlendirmesi yapılmalı, potansiyel zor hava yolu, kullanılan ilaçların birbiri ile etkileşimleri, olası perioperatif riskler ve perioperatif bakım ihtiyacı açısından dikkatli olunmalıdır. Hastayı muayene ederken, hormon tedavisi gören hastalarda ikincil cinsiyet özelliklerinin bir gelişim spektrumu boyunca mevcut olabileceği ve olası bulaşıcı hastalıklar ve klinik etkilerinin gözlenebileceği unutulmamalıdır.

1 Dr. Öğr. Üyesi, Ali AKDOĞAN, Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Anesteziyoloji ve Reanimasyon AD, draliakdogan@yahoo.com

2 Uzm. Dr. Kıvanç ÖNCÜ, Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Anesteziyoloji ve Reanimasyon AD, kivanc.oncu@hotmail.com

olarak, postoperatif ağrı yönetiminde opioid kullanımına dikkat edilmelidir (29). Ameliyat sonrasında hastanın kendini rahat hissedebileceği, mahremiyetine saygı duyulan bir ortamda bulunması, postoperatif bakım açısından önemlidir.

Hormon tedavisi olarak östrojen preparatları kullanan hastalarda postoperatif dönemde bulantı-kusma insidansında artış gözlenebilir.

KAYNAKLAR

- 1: Flores AR, Herman JL, Gates GJ, et al. How many adults identify as transgender in the United States? Los Angeles (CA): The Williams Institute; 2016
- 2: Spizzirri G, Eufrásio R, Lima MCP, et al. Proportion of people identified as transgender and non-binary gender in Brazil. *Sci Rep.* 2021 Jan 26;11(1):2240. doi: 10.1038/s41598-021-81411-4. PMID: 33500432; PMCID: PMC7838397.
- 3: Tollinche LE, Van Rooyen C, Afonso A, et al. Considerations for Transgender Patients Perioperatively. *Anesthesiol Clin.* 2020 Jun;38(2):311-326. doi: 10.1016/j.anclin.2020.01.009. PMID: 32336386; PMCID: PMC7197403.
- 4: Grant JM, Motter LA, Tanis J, et al. Injustice at every turn: A report of the national transgender discrimination survey. Washington, DC: National Center for Transgender Equality (NCTE) and National LGBTQ Task Force; 2011.
- 5: Deutsch MB, Buchholz D. Electronic health records and transgender patients--practical recommendations for the collection of gender identity data. *J Gen Intern Med.* 2015 Jun;30(6):843-7. doi: 10.1007/s11606-014-3148-7. Epub 2015 Jan 6. PMID: 25560316; PMCID: PMC4441683.
- 6: Cheng YJ, Liu ZH, Yao FJ, et al. Current and former smoking and risk for venous thromboembolism: a systematic review and meta-analysis. *PLoS Med.* 2013;10(9):e1001515. doi: 10.1371/journal.pmed.1001515. Epub 2013 Sep 17. PMID: 24068896; PMCID: PMC3775725.
- 7: Chan W, Drummond A, Kelly M. Deep vein thrombosis in a transgender woman. *CMAJ.* 2017 Apr 3;189(13):E502-E504. doi: 10.1503/cmaj.160408. PMID: 28385895; PMCID: PMC5378510.
- 8: Hage JJ, Kanhai RC, Oen AL, et al. The devastating outcome of massive subcutaneous injection of highly viscous fluids in male-to-female transsexuals. *Plast Reconstr Surg.* 2001 Mar;107(3):734-41. doi: 10.1097/00006534-200103000-00013. PMID: 11304599.
- 9: Visnyei K, Samuel M, Heacock L, et al. Hypercalcemia in a male-to-female transgender patient after body contouring injections: a case report. *J Med Case Rep.* 2014 Feb 26;8:71. doi: 10.1186/1752-1947-8-71. PMID: 24572248; PMCID: PMC3976093.
- 10: Wierckx K, Elaut E, Declercq E, et al. Prevalence of cardiovascular disease and cancer during cross-sex hormone therapy in a large cohort of trans persons: a case-control study. *Eur J Endocrinol.* 2013 Sep 13;169(4):471-8. doi: 10.1530/EJE-13-0493. PMID: 23904280.
- 11: Roberts TK, Kraft CS, French D, et al. Interpreting laboratory results in transgender patients on hormone therapy. *Am J Med.* 2014 Feb;127(2):159-62. doi: 10.1016/j.amjmed.2013.10.009. Epub 2013 Oct 19. PMID: 24332725.
- 12: Defreyne J, Vantomme B, Van Caenegem E, et al. Prospective evaluation of hematocrit in gender-affirming hormone treatment: results from European Network for the Investigation of Gender Incongruence. *Andrology.* 2018 May;6(3):446-454. doi: 10.1111/andr.12485. Epub 2018 Mar 30. PMID: 29602229.
- 13: SoRelle JA, Jiao R, Gao E, et al. Impact of Hormone Therapy on Laboratory Values in Transgender Patients. *Clin Chem.* 2019 Jan;65(1):170-179. doi: 10.1373/clinchem.2018.292730. Epub 2018 Dec 5. PMID: 30518663.
- 14: Hochberg Z, Pacak K, Chrousos GP. Endocrine withdrawal syndromes. *Endocr Rev.* 2003 Aug;24(4):523-38. doi: 10.1210/er.2001-0014. PMID: 12920153.
- 15: T'Sjoen G, Arcelus J, Gooren L, et al, Tangpricha V. Endocrinology of Transgender Medicine. *Endocr Rev.* 2019 Feb 1;40(1):97-117. doi: 10.1210/er.2018-00011. PMID: 30307546.

- 16: Lennie Y, Leareng K, Evered L. Perioperative considerations for transgender women undergoing routine surgery: a narrative review. *Br J Anaesth.* 2020 Jun;124(6):702-711. doi: 10.1016/j.bja.2020.01.024. Epub 2020 Mar 12. PMID: 32171545.
- 17: Alzahrani T, Nguyen T, Ryan A, et al. Cardiovascular Disease Risk Factors and Myocardial Infarction in the Transgender Population. *Circ Cardiovasc Qual Outcomes.* 2019 Apr;12(4):e005597. doi: 10.1161/CIRCOUTCOMES.119.005597. PMID: 30950651.
- 18: Irwig MS. Cardiovascular health in transgender people. *Rev Endocr Metab Disord.* 2018 Sep;19(3):243-251. doi: 10.1007/s11154-018-9454-3. PMID: 30073551.
- 19: Asscheman H, Giltay EJ, Megens JA, et al. A long-term follow-up study of mortality in transsexuals receiving treatment with cross-sex hormones. *Eur J Endocrinol.* 2011 Apr;164(4):635-42. doi: 10.1530/EJE-10-1038. Epub 2011 Jan 25. PMID: 21266549.
- 20: Shah SB, Khanna P, Bhatt R, et al. Perioperative anaesthetic concerns in transgender patients: Indian perspective. *Indian J Anaesth.* 2019;63(2):84-91. doi:10.4103/ija.IJA_640_18
- 21: Tangpricha V, den Heijer M. Oestrogen and anti-androgen therapy for transgender women. *Lancet Diabetes Endocrinol.* 2017 Apr;5(4):291-300. doi: 10.1016/S2213-8587(16)30319-9. Epub 2016 Dec 2. PMID: 27916515; PMCID: PMC5366074.
- 22: Kozek-Langenecker S, Fenger-Eriksen C, Thienpont E, et al. European guidelines on perioperative venous thromboembolism prophylaxis: Surgery in the elderly. *Eur J Anaesthesiol.* 2018 Feb;35(2):116-122. doi: 10.1097/EJA.0000000000000705. PMID: 28901992.
- 23: Cheung AS, Ooi O, Leemaqz S, et al. Sociodemographic and Clinical Characteristics of Transgender Adults in Australia. *Transgend Health.* 2018 Dec 26;3(1):229-238. doi: 10.1089/trgh.2018.0019. PMID: 30596151; PMCID: PMC6308273.
- 24: Rosa DF, Carvalho MVE, Pereira NR, et al. Nursing Care for the transgender population: genders from the perspective of professional practice. *Rev Bras Enferm.* 2019 Feb;72(suppl 1):299-306. English, Portuguese. doi: 10.1590/0034-7167-2017-0644. PMID: 30942376.
- 25: Oluwabukola A, Adesina O. Anaesthetic considerations for the hiv positive parturient. *Ann Ib Postgrad Med.* 2009 Jun;7(1):31-5. PMID: 25161460; PMCID: PMC4111002.
- 26: Bocking WO, Miner MH, SwinburneRomine RE, Hamilton A, Coleman E. Stigma, mental health, and resilience in an online sample of the US transgender population. *Am J Public Health.* 2013; 103:943–951. [PubMed: 23488522]
- 27: Peck T, Wong A, Norman E. anaesthetic implications of psychoactive drugs. *Continuing Education in Anaesthesia Critical Care & Pain, Volume 10, Issue 6, December 2010, Pages 177–181, <https://doi.org/10.1093/bjaceaccp/mkq037>*
- 28: Arnold JD, Sarkodie EP, Coleman ME, et al. Incidence of Venous Thromboembolism in Transgender Women Receiving Oral Estradiol. *J Sex Med.* 2016 Nov;13(11):1773-1777. doi: 10.1016/j.jsxm.2016.09.001. Epub 2016 Sep 23. PMID: 27671969.
- 29: Pisklakov, Sergey MD; Carullo, Veronica MD. Care of the Transgender Patient: Postoperative Pain Management, *Topics in Pain Management: June 2016 - Volume 31 - Issue 11 - p 1-8.* doi: 10.1097/01.TPM.0000484122.79025.d6